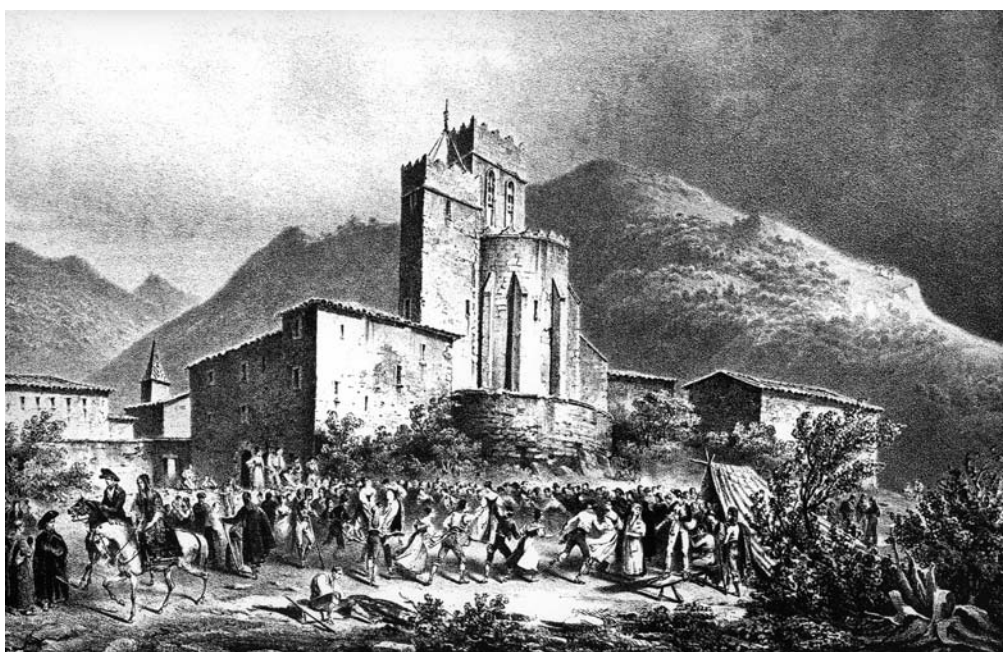


la guerra del francès a Argenton. Uns apunts

ENRIC SUBIÑÀ

La Guerra del Francès és com s'anomena a Catalunya l'ocupació francesa del Principat i d'Espanya, també designada Guerra de la Independència. A començament de 1808 les tropes napoleòniques van entrar a Espanya, amb l'excusa de la invasió de Portugal, segons l'acord pres en el tractat de Fontainebleau, i van ocupar les principals ciutats. L'ocupació francesa va provocar una llarga guerra per la independència. La guerra entre Espanya i França cal inserir-la dins del context de la política expansionista de Napoleó Bonaparte per Europa.

En aquest període cal fixar-se en dos aspectes. D'una banda, el conflicte bèl·lic entre l'exèrcit francès i la resistència espanyola, tant de l'exèrcit, recolzat per la Gran Bretanya i Portugal, com de les guerrilles (miquelets), grans protagonistes de la contesa. D'altra banda, la doble situació política que va viure el país: per un cantó, el règim oficial de Josep I Bonaparte, de talant liberal, acceptat pels anomenats afrancesats; per una altra, el govern clandestí format per les Junes locals i provincials, aviat coordinades per la Junta Suprema Central que, a partir de 1810, esdevindrà Regència, en actuar en nom de Ferran VII. Aquest govern provisional i clandestí va convocar les Corts de Cadis, des d'on es van dur a terme les primeres transformacions polítiques de caire liberal a Espanya, encapçalades per la Constitució de 1812.



La guerra havia servit per a bastir un nou estat liberal, preparat per a Ferran VII. Un cop acabada definitivament, l'any 1814, l'arribada d'"el Desitjat", va resultar clau. El nou estat dissenyat per les Corts de Cadis, no fou acceptat ni pel rei ni per la majoria de la població, encara poc preparada per assumir un canvi tan radical, i Ferran VII va restaurar l'absolutisme. De totes maneres, es pot dir que el conflicte bèl·lic va marcar l'inici de la decadència de l'Antic Règim, que va continuar dempeus, però s'havia fet evident que un sector de la població estaria disposada a tot per tal d'imposar el liberalisme a Espanya. Començava aleshores una època d'enfrontament entre absolutistes i liberals.

En aquest treball intentaré donar una visió d'aspectes puntuals de la Guerra del Francès ce-

nyits a Argenton, aspectes que molts cops no estan lligats ni seriat, però que volen deixar constància que els argentonins, malgrat no en tinguem bona constància escrita, patiren la guerra com la resta de catalans. Tot i això, és evident que hi hagué destrucció i danys al municipi, ja que segurament els exemples reflectits són només una mostra petita del que segurament ocorregué i no ha quedat reflectit documentalment.

Si fem una cronologia dels fets a Mataró,¹ d'on hi ha diversos manuscrits de l'època que ens expliquen els fets en primera persona,² podrem extrapolar el que es vivia a Argenton, que per proximitat devia patir el conflicte de valent. El 12 de febrer les tropes franceses entraven a la ciutat, on restarien fins al 4 de juny, essent teòricament aliats. A partir d'aleshores, i amb els fets de Madrid

**Gravat "fantasiós"
d'Argenton d'inicis
del s. XIX**

1. Totes aquestes notícies estan extretes d'Eloi BEULAS i Albert DRESAIRE, *La guerra del Francès a Mataró (1808-1814)*, Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Editorial Altafulla, Barcelona 1989.

2. Felix Campplonch i Guarro, (1815), "Relación de lo ocurrido en la ciudad de Mataró, principado de Cataluña, en las entradas y manciones hicieron en ella las tropas francesas en los años de 1808 hasta 30 de enero de 1814" o Ramon Llauder i Freixes, (1846), "Entrada de los franceses en Mataró el día de Corpus, 16 de junio de 1808".

(abdicació de Carles IV, nomenament de Josep I Bonaparte i enfrontaments del 2 de maig), la ciutat de Mataró prepara la defensa. Les tropes franceses entraren i saquejaren Mataró el 16 de juny de 1808, dia de Corpus, i les cròniques documenten més de 100 morts. Camí de Mataró, les cròniques parlen de que “se presentaron estos [ejército francés] a vista de Mataró a las dos de la tarde del mismo día. Apenas llegados a la Riera de Argentona se formaron a lo largo de ella. Se dividieron en cuatro Columnas, ocupando las tres carreteras y playa del mar”. El saqueig afectà finques d'Argentona tot anant camí de Mataró:³

Josep Francesc Llauder i Camin pagà 736 lliures per “la construcció, recomposició y reedificació de lo quedà destruhit mediant lo incendi o crema practicaren las tropas francesas ab la invasió feren en esta ciutat y sus contornos lo día setze de juny del any mil vuitcents y vuit en aquell molí fariner que lo mateix senyor Llauder posseheix en lo terme de la parrochia de Sant Julià d'argentona y partida dita los Morets”.⁴

El seu fill Ramon Llauder i Freixes també ho recull en un manuscrit:

“Mi familia se trató de ponerse a salvo junto con los de casa la abuela materna Frexas y fuimos a parar al pueblo de Vallgorguina. Salvamos todo lo que se colocó en los lugares (vulgo cups), a saber los damascos y qué se yo otras cosas; perdimos todo lo restante de la vajilla de plata. Quedó en casa para guardarlo Feliciano Rodons, nuestro Mayordomo; pero tuvo tan poco espíritu

que se salvó saltando huertos de tapias. Día funestamente célebre, día de Corpus, día 16 de junio de 1808 fue aquél. Perdimos la plata, y el incendio devoró lo que ya está dicho, casa Salvi y el Molino”.⁵

Compareixença d'Antoni Jallencas i Antoni Batlle, moliners, el primer del molí d'en Saborit i el segon del d'en Llauder, ambdós a Sant Julià d'Argentona, a instància de Mariangela Roca, vídua de Francesc Roca, “panadero de la monición de la tropa espanyola en esta ciudad”. Manifesten que el dia 15 de juny tenia el primer al molí d'en Saborit tres carretades de blat de 15 sacs cada carretada, i el dia 16 “que era el dia de Corpus (hecho el saqueo por los franceses)” només en quedaven 6 sacs. Al molí d'en Llauder tenia el segon 3 carretades de 12 sacs cada una i després de Corpus en quedaven 12 sacs.⁶

L'entrada a Mataró de l'exèrcit francès el dia de Corpus, a més de danys en terres argentonines camí de la ciutat com hem vist, produïren baixes humanes, com queda reflectit en el llibre de defuncions de la parròquia:

Als disset juny mil vuit cents vuyt, en lo sementiri de la parrochial Iglesia de Sant Julià de Argentona, Bisbat de Barcelona, se donà eclesiastica sepultura al cadaver de Jacinto Mas, bracer natural y habitant en la parrochia de la Roca, lo qual morí un dia antes de una desgracia de haverse disparat la arma que portava tornan de somaten, y no pogué rebre sino lo sagrament de la extremació absoluta y lo de penitencia ab condiciones.

Als divuyt juny mil vuyt cents vuyt, en lo fossar de la parrochial Iglesia de Sant Julià de Argentona, Bisbat de Barcelona, se donà eclesiastica sepultura al cadaver de Salvador Ignasi Junullà, fill legítim de Joseph Junullà, comerciant de Mataró, lo qual trobaren mort cerca lo cap de vall de la Riera de Argentona, y tenia 18 anys de edat.

Als vint juny mil vuyt cents vuyt, en lo sementiri de la parrochial Iglesia de Sant Julià de Argentona, Bisbat de Barcelona, se donà eclesiastica sepultura al cadaver de Jaume Macià, ortolà de la senia den Gibert, lo qual trobaren mort mes avall de dita sinia, y era de edat 35.⁷

Barcelona restà ocupada pels francesos des del març de 1808. Els que van restar a Barcelona després de la invasió foren considerats afrancesats, i per ordre de la Junta de Govern, els seus béns foren segrestats. Això passà a Argentona, amb els béns del comte de Solterra,⁸ un dels senyors jurisdiccionals de la vila:

Convocat lo magnífich Ajuntament del dit lloch [Argentona] en las casas del comú del mateix, en qual convocació concorregueren Barthomeu Mathas y Altafulla, Joseph Serra y Ferro y Miquel Riera, regidors, ab intervenció de Nicolau Fornells, síndich presoner del comú de dit lloch, presidits per lo honorable Francisco Grau, batlle del citat lloch y parrochia y terme de Argentona: Per quant ab ordre de fecha de vint del corrent mes y any comunicada [setembre de 1808] lo mateix dia a est magnífich Ajuntament expedida per lo molt Ilustre senyor Governador y

3. Fins al 1840 Argentona arribava al mar i ocupava tot l'actual pla d'en Boet, limitant per ponent amb la riera d'Argentona i per llevant amb el torrent dels Morets (línia imaginària que baixaria des del Turó de can Boada fins anar a buscar la biblioteca Pompeu Fabra i d'allí cap als jutjats de Mataró.

4. Arxiu Comarcal de Mataró (=ACM), Fons Notarial (=FN), Notari Francesc Fins, 14 de juny de 1819. Esmentat a Enric SUBIÀ, «La torre Llauder: la masia i els seus propietaris». *XV Sessió d'estudis mataronins* [Mataró], p. 79-105.

5. Eloi BEULAS; Albert DRESSAIRE (1989), p. 228. Casa Salvi era una horta situada aproximadament a l'actual camí Ral de Mataró, a tocar del carrer Sant Valentí.

6. ACM, FN, Notari Francesc Bronat, 6 de juliol de 1808.

7. Arxiu Parroquial de Sant Julià d'Argentona, llibre VI d'òbits, (1788-1838).

8. Els Solterra, descendents dels Argentona, eren els senyors jurisdiccionals de la vila des del segle XIII. Tenien el seu “palau” o casa forta on avui hi ha la plaça de Vendre, que a inicis del segle XX es coneixia com a can Baixeres, i fou enderrocat cap al 1940.

Junta de Govern de la ciutat de Mataró, ab motiu que essent una de las prevencions manadas cumplir exactament per la Suprema Junta de Govern de la Província, la que se confisquen los bens propis dels dueños que no hagin exit de la ciutat de Barcelona y se mantingan en aquella capital baix lo domini dels Enemichs los Francesos, se ordena y mana se passi a la confiscació dels bens de aquells, així mobles com immobles, encarregantlos a un segrestador abonat que deurá nomenar la justicia y Ajuntament. Y atés que en est poble de Argentona sa parrochia y terme existescan alguns bens dels compresos en dita ordre posseits per varis individus que se mantenen en aquella capital de Barcelona baix lo domini dels Francesos, essent un dells segons te pressentit est Ajuntament lo Ilustre Sr. Dn. Josep Maria Despujol y de Cruilles, compte de Solterra, ha acordat se passe al segrest y confiscació dels bens de dits individus. Y ha anomenat en segrestador a Joseph Ricart y Lladó, pagés de est lloch de Argentona, divent est prestar la caució previnguda en dita ordre. Y com los bens de dit Sr. compte de Solterra estan de major consideració se passin en primer lloch a la confiscació de aquells. Y ho han firmat dits Srs. Batlle y Regidors.⁹

També entre els expatriats trobem al comte de Bell-lloc, que demana per poder enterrar temporalment al seu fill en l'interior de l'església de Sant Julià d'Argentona:

Jo Serapi Pou, rector de Sant Julià d'Argentona, "per quan el noble Dn Melcior de Belloch i de Alemany i Descatllar,¹¹ en



Mataró domiciliat, ha donat en depòsit lo cos del seu fill Pau de Belloch i de Maris, mort ahir en Mataró, "trasladat y sepultat dins un bahul ab pany y clau cubert de bayeta negra ab betas moradas que immediatament se posarà en lo vas que de nou se acaba de construir en dita ma iglesia al efecte de trasladarse quant se puga y aportarse desde dita ma iglesia en la del monastir de Sant Pau del Camp de la ciutat de Barcelona de monjos benedictinos claustrals ahont existeix la sepultura de la casa y familia de dit Sor de Belloch per no poderse de present practicar a causa de la actual Guerra y estar ocupada aquella ciutat de las tropas francesas".¹⁰

Com explica Moliner, el mar-

quès de Campo Verde, capità general imposat per un motí popular, va projectar l'assalt al castell de Montjuïc el 19 de març de 1811. Una traïció va desmuntar el projecte i una comissió militar es va encarregar de jutjar els quinze imputats, entre els quals hi havia el jove Miquel Calopa,¹² negociant d'Argentona, i Josep Boet, negociant de Mataró, aquest darrer condemnat a mort.¹³

Fins al gener de 1812 els francesos entraven i sortien de la ciutat de Mataró, sense presència permanent, on venien bàsicament per abastir-se d'aliments i diners. Els francesos acamparen a la riera d'Argentona, tal i com comenta Cardona:¹⁴ "De cuando con las ordenes de Lacy¹⁵ el 19 de enero de 1812 Francisco¹⁶ mandó con los batallones corregimentales de Asona y Mataró contra

Gravat que representa la matança del dia de Corpus de 1808 a Mataró

9. ACM, FN, Notari Francesc Fins, 22 de setembre de 1808.

10. ACM, FN, Notari Francesc Fins, 25 de gener de 1810.

11. En realitat s'anomenava Melcior de Bell-lloc i Lleotart, i era senyor del castell de Bell-lloc, a Cardedeu. Estava casat amb Maria Antònia de Maris i Lloreda, hereva del patrimoni Maris i Lloreda de Manresa.

12. Fill de Can Calopa, al carrer Bernat de Riudemeia.

13. Antoni MOLINER (2007), *Catalunya contra Napoleó. La Guerra del Francès 1808-1814*, Lleida, Pagès edicions, p. 159.

14. Gabriel Cardona, *Los Milans del Bosc. Una familia de armas tomar*. Ed. Edhasa, Barcelona 2005, pp. 121.

15. Luis Lacy i Gautier, militar, nomenat Capità General de Catalunya el 1811.

16. Es refereix a Francesc Milans del Bosc i Arquer, natural de Sant Vicenç de Montalt.

los franceses. Estaban éstos acampados en la riera de Argentona y al comprobar que serían unos tres mil, decidió no atacar directamente”.

El 29 de gener de 1812 els francesos s'establiren definitivament a Mataró, fortificant-se al convent dels Caputxins.¹⁷ Ja abans i durant l'ocupació, els francesos feien sortides per robar i saquejar els entorns, també a Argentona. Quan van venir a la vila, els veïns assassinaren tres militars francesos, tal i com relata en Josep Roqueta molts anys després:

José Roquetas,¹⁸ labrador propietario del vecindario de Lladó, en el pueblo de Argentona: 1º. Que en el año de mil ochocientos doce las tropas francesas estaban ocupando esta ciudad de Mataró, saliendo de ella y llegando a los pueblos vecinos los soldados para proveerse de cuanto necesitaban. 2º. Que en el día nueve de enero del mismo año de mil ocho cientos doce habiendose llegado tres individuos del ejército hasta la casa que posee mi principal en el vecindario de Lladó, cerca de Argentona, con el objeto de llevarse la paja que necesitaban para las caballerías, estando dentro la casa fueron asesinados por una partida de gente armada. 3º. Que irritados los franceses con una tal prueba de amor patrio y de independencia, mandaron des de la ciudad presente una fuerte columna de tropas y en la misma noche pegaron fuego a la citada casa de Difunt José Roqueta. 4º. Que fue tan grande la ira de los incendiarios que redujeron la casa a un monton de cenizas, quedando alguna pared solamente y desplomandose, abriendose y que mandase las demas con los techos y todo cuanto habia allí dentro.¹⁹

En paral·lel trobem demandes de la Junta a pagar diners per pagar tropes. Un exemple és Jaume Martí de la Pujada, pagès d'Argentona, que el 1818 encara reclama els diners que va prestar a la Junta Superior durant la guerra. Per fer-ho presenta els documents que proven el préstec, un préstec demanat per poder armar exèrcits en defensa de Girona,²⁰ que va fer forçat sota amenaça de pagar el doble sense poder-ho recuperar, y per la força de les armes:

“Jayme Martí de la Pujada, labrador, hacendado, del termino de Sant Julian de Argentona, en la presente ciudad [Mataró] domiciliado, constituido personalmente para ante mi el escribano y testigos dixo, expuso y me requirió que por ciertas causas y efectos le importaba se hiciese exemplo autentico de varios documentos que acreditan varios pagos y prestamos hechos por el indicado Jayme Martí a nuestro legítimo Gobierno durante el tiempo de la ultima pasada Guerra, cuyos documentos, las firmas de las quales doy fe conozco, los quales el uno tras el otro a la letra son como siguen.

“La Junta Superior del Principado que desde su instalacion ha tenido por Norte de sus operaciones otro obgeto que es de salvar la patria ha ido adaptando siempre a este efecto todos los medios que le han parecido necesarios y mas oportunos. En el dia se ve en la dura pero previsa [...] de hacerles mas eficaces, porque el deplorable estado del exercito incapaz ahora de libertad o socorrer a Girona por la escasez de gente y por la falta de numerario; la paz del tirano con el Austria, que tal vez dará lugar a venir numerosas legiones de vándalos para socor-

rer y aumentar los que tiene en España y en una palabra la salvacion de la patria, de la religión y de los bienes de otros... Y contandole a V[sted] entre aquellos, se ha servido señalarle la Junta la cantidad de trescientos duros. Espera la Junta del patriotismo de V[sted] que sus insinuaciones seran suficientes, no permitiendo por ningun termino que esa Junta Corregimental ni su presidente ni las demas autoridades que todas estan advertidas de este prestamo deban practicar con V[sted] el rigor de una exencion militar que sera indefectible, resistiendose por mas tiempo que el expresado a satisfacer la predicha cantidad. Dios guarde a V[sted] muchos años. Manresa, noviembre de 1809. La Junta Superior de Cataluña. Cuya cantidad debiera V[sted] entregar sin replica ni demora alguna dentro el termino de cuarenta y ocho horas al recibo de esta carta orden al tesorero de esta Junta, Dn. Antonio de Perarejordi y de Cerdá, habitante en esta ciudad [Mataró]. En la inteligencia que no verificandolo se procedera irremisiblemente a la exacion del duplo sin esperar jamas reintegro alguno y con apremio militar que sin falta se le aplicara.”²¹

A d'altres, enlloc de demanar préstecs, els tocava anar en armes a defensar el país: “Sia notori que Feliciano Llibre y Carreras, pagès del terme de Sant Julià d'Argentona... Havent recaygut la sort de haver de anar al servey del exercit en defensa de la Patria y religió...”²²

Per acabar farem referència a Manuel de Llauder i Camin, cèlebre militar argentoní, que durant la guerra fou capità del Regiment d'Infanteria d'Ultònia dels Reials Exèrcits.²³

17. Actualment desaparegut. Estava situat en la zona on avui hi ha el cementiri antic de Mataró.

18. El mas Roqueta està situat just dessota de la font Picant d'Argentona.

19. ACM, FN, Notari Desideri Recoder, 19 de juliol de 1856.

20. El serge de Girona s'inicià el 6 de maig de 1809, i capitulà l'11 de desembre, després de destruir part de la ciutat i causar 5.000 morts.

21. ACM, FN, Notari Gaspar Poy, 8 d'abril de 1818.

22. ACM, FN, Notari Nicolau Vergès, 15 de març de 1810.

23. Manuel Llauder (1789-1851) fou nomenat anys més tard capità General de Vascongadas, Inspector General de la Guàrdia Reial d'Infanteria (1825), Capità General d'Aragó (1830). També fou ministre de la Guerra del govern de Martínez de la Rosa (1834) i dos cops capità General de Catalunya (1832 i 1835), senador (1834) i senador Vitalici (1845).